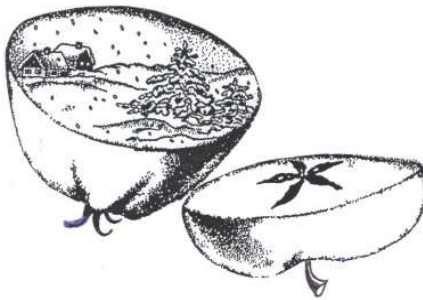

Z P R A V O D A J

č. 160

*Všem přátelům přejeme v začínajícím roce,
sluníčka a větru tak akorát,
chorob a škůdců – nejen na zahrádkách – co nejméně,
radosti a úspěchů – nejen pěstitelských – ze všeho nejvíce.*

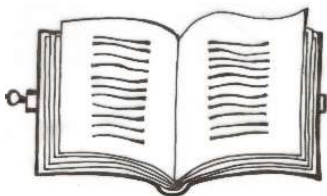
leden 2025

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Ing. Daniela Velebová (danivel@email.cz)

Kresby: Marie Tvrdková
Tisk: fa Papilion

Techn. zpracovala: Marcela Braunová
Internet: www.zahradkari.cz/szo/hortiklub

Nebud' rozmrzelý, ani neochabuj, ani se nevzdávej, jestliže se ti nedaří provést každé dílo podle správných zásad, raději se znova vrať k tomu, co se ti povedlo a buď rád, jestli alespoň většina tvých skutků odpovídá lidské přirozenosti a měj v lásce to, k čemu se vracíš!“

(Marcus Aurelius Antonius: Hovory k sobě)

Ano, jistě si vzpomenete na nespočetná dobrá novoroční předsevzetí přijímaná s rezolutním odhodláním, že tentokrát nepolevíte. A stejně to dopadlo jako vždycky, takže nic se od 2. století našeho letopočtu, a od Aurelioova střízlivého pohledu na svět, nezměnilo. I my jsme již vyzrálá generace a víme své a většinou se s určitými kompromisy vyrovnáme. Ona totiž ta naše zahradnická nátura ani nic jiného nepřipouští než vzít na vědomí života běh a přírody koloběh! A to by bylo, abychom polevíli, nebo nedej bože nezkusili ještě jednou něco nového, i když někdy se zaklínadlem: „Ted’ už fakt naposledy!“

A kdyby i naše síly stačily jen na to osvědčené, vždycky budeme mít kolem sebe ty nejmilejší květiny, keřiky, svá oblíbená aranžmá a zákoutí, kde nám bude káva či sklenka dobrého pití chutnat nejlépe, kam s radostí pozveme svou návštěvu, místo, kudy je provedeme sadem a voňavou bylinkárnou. A co teprve mistři skleníků a dalších „vychytávek“, ti již v předjaří cítí vůni kypřené země, chystají „nádobíčko“ a studují příslušnou literaturu.

*Až sem k počítači pronikl ten blížící se neklid, i když zima ještě neřekla své poslední slovo, ale my víme své. Jsou tu kytky přirychlené v hrnku, orchideje ve Fatě Morganě a nezmaří v zahradách a parcích, jako jasmín nahokvětý (*Jasminum nudiflorum*), vilín viržinský (*Hammamelis virginiana*), kalina bodnantská (*Viburnum bodnantense*), cesmína přeslenitá (*Ilex verticillata*), skalník Dammerův (*Cotoneaster dammeri*), krásnoplodka Bodinierova (*Callicarpa bodinieri*) a pochopitelně lýkovce, čemeřice, taloviny, z cibulovin sněženky, bledule a šafrány.*

Ne, nudit se určitě nikdo z nás nebude. Přeji tedy všem hlavně zdraví, ať na ta naše „předsevzetí“ a plány a dny budoucí vůbec máme dost sil a dokážeme se radovat a těšit z toho, co se nám povedlo, jak neomylně radí klasik,

Vladislava Neterdová

Objevení čtyřsetletých buků připomíná, že zdejší lesy jsou starší a důležitější, než si myslíme

Vláda se pod tlakem ekologů, vědců i veřejnosti snaží vypátrat zbytky pradávných hvozdů. Dokáže je ale ochránit?

Nedaleko od Horního Jiřetína na svazích východních Krušných hor je les, ve kterém roste nedávno objevený nejstarší známý buk v Česku. Vědci zjistili, že už tu je více než 470 let, a pamatuje tak třeba vládu císaře Rudolfa II. Není ale snadné ho najít. Všude kolem se tyčí majestátní šedé buky, je předjaří, a z pohledu laika vypadají všechny skoro stejně. Ale přes to ho Vojtěch Čada z katedry ekologie lesa ČZU vypátral. Starými lesy se zabývá už dlouho, např. zkoumal jehličnany na Šumavě nebo v okolí Pradědu v Jeseníkách. V současnosti se věnuje se svými kolegy porostům, které stojí mimo známé rezervace, a tedy i stranou pozornosti široké veřejnosti. „Všichni znají známé Boubínský a Žofínský prales, ovšem o starých lesích mimo rezervace se toho moc neví, což chceme změnit,“ říká vědec. Jde o části hospodářských lesů, ve kterých je povolena těžba dřeva a mnoha z nich hrozí vykácení. Čada s kolegy se snaží zmapovat, kde se tyto zachované zbytky starých lesů vlastně nacházejí, jakou hodnotu mají z pohledu životního prostředí i budoucnosti naší planety. Stát by mohl případně rozhodnout o jejich ochraně. Chtějí zjistit nejen kde jsou a jak jsou staré a také zda jejich význam pro přírodu není mnohem větší než se jim přisuzuje.

Hledání starých lesů není jen okrajovým koníčkem, jímž se zabývá hrstka vědců a ekologických aktivistů bojujících proti konzervativním lesníkům. Na tom, zda je dokážeme vypátrat a udržet, závisí i to, zda v naší krajině přežije řada vzácných živočichů, potřebovat je budeme také v boji s klimatickou změnou. K jejich zachování jsme se navíc zavázali i v rámci strategie EU a zároveň jde o velmi citlivé téma, ve kterém se střetávají často protichůdné zájmy ochránců přírody a majitelů lesů.

Nejde o jeden strom.

Vojtěch Čada odbočuje z lesní cesty do prudkého svahu, kde konečně spatříme ten buk starý 470 let. Výškou i šířkou kmene se neliší od svého okolí, ale Čada upozorní na jeho korunu, která se rozvětňuje do všech světových stran, což dokazuje, že v minulosti stál osamoceně, a byl tu tedy dřív než okolní, dvěstěleté a třistaleté stromy. Přesné důvody, proč tu dokázal

přežít, se už sotva zjistí, určitě měl štěstí, že ho nepoškodily vichřice ani žádní paraziti. Zároveň nebyl pokácen dřevorubci, což možná také souvisí s tím, že se nachází v těžko přístupném svažitém terénu.

Vědci si lokalitu vybrali na základě historických údajů z lesnických map, které ukazují přibližné stáří jednotlivých částí lesa po celé republice. České lesy jsou převážně hospodářské, což znamená, že se na nich stromy pravidelně obměňují. Lesníci je většinou nechávají dorůst do stáří max. 120 let, pak je vytěží a na jejich místě vysázejí nové. V některých oblastech se však z různých důvodů udržely i porosty starší – až 200 let i více. Právě taková místa vědci z university hledali pro svůj výzkum a popisu odpovídal i bukový les v Krušných horách. Na vytipovaném území pak navrtali pomocí speciálních nástrojů zhruba čtyřicet stromů, z nich vytáhli proužek dřeva a z něj podle letokruhů určovali jejich stáří. A tak se vlastně dostali až k výše uvedenému buku. Podobný zákrok stromům nevaří, strom nepoškodí a dá se to přirovnat k tomu, jako by se ulomila větvíčka.

Vědci předpokládali, že tu najdou stromy staré kolem 300 let, ale více než čtyřistaletý exemplář je překvapil. Podobné se tu našly dva, ten druhý má „pouhých“ 420 let. Podobného stáří dosahují stromy v Žofínském a Boubínském pralese nebo smrky kolem Pradědu, tedy na územích přísně chráněných.

Objev krušnohorského buku v půlce ledna 2024 vyvolal pozornost veřejnosti, z pohledu vědců se ale dva čtyřsetleté stromy samy o sobě takový význam nemají. Slavné památné stromy, jako např. pradávné tisy nebo lípy, vyskytující se v české krajině, mají někdy dokonce i přes 1000 let, nicméně část stojí osamoceně v zámeckém parku a z hlediska okolního ekosystému mají zanedbatelnou hodnotu.

Bučiny u Jiřetína

„Věk buku je pro nás spíše indikátorem významu celého lesa. Ukazuje totiž, že nebyl dlouho či nikdy úplně vykácen, což je důležité pro mnoho živočišných druhů. A právě v udržování druhové pestrosti tkví klíčová hodnota starého lesa, kvůli které je potřeba tyto porosty chránit,“ říká Čada.

Jak stromy stárnou, v jejich kmenech postupně vznikají dutiny, v nichž mohou žít vzácní živočichové. V krušnohorském lese jde o brouky jako kovářík fialový nebo roháč obecný, z ptáků je to holub doupňák nebo lejsek malý. Starý les se zároveň vyznačuje i výskytem dřeva již mrtvého – spadánými kmeny či pahýly. To vše dohromady tvoří ekosystém, jenž je domovem pro živočichy, rostliny i houby, kteří by v mladém a pečlivě uklizeném hospodářském lese neměli šanci přežít. Vědci proto nesledují jen stáří lesa, ale i výskyt mrtvého dřeva a významné kusy i zakreslují do map. Souběžně při tom měří, jak takový les podporuje druhovou pestrost. Vědci také na stromy připevňují nahrávací zařízení, které snímá zvuky ptáků. Další specialisté pak zkoumají, jaké tu rostou druhy hub či rostlin. Na vyvrtaných vzorcích ze stromů pak badatelé sledují, jak se v různých fázích života stromy vyvíjely. Dokud strom roste, zvyšuje se jeho schopnost pohlcovat skleníkové plyny a tím přispívá v boji proti změnám klimatu. Vzorky z krušnohorského buku se v tom ohledu projeví jako přínosný materiál: hustota letokruhů ukazuje, že strom zaznamenal největší přírůst v době, kdy mu bylo kolem 360 let. Zastánci tradičního způsobu hospodaření přitom argumentují, že poté, co strom dosáhne stáří zhruba 120 let, už se nerozvíjí, a pokácet ho tedy dává smysl nejen z ekonomického hlediska, ale i z hlediska přínosu k ochraně klimatu.

Kácení je však tradice.

Lokalit podobných té krušnohorské mají vědci ČZU v hledáčku sedmdesát. Během příštích dvou let je budou objíždět a zkoumat to, co zde zaznělo. Jde vždy o fragmenty starých lesů, které neleží v chráněných územích, a mapa, kterou má V. Čada k dispozici, ukazuje, že jsou rozestěť po celé zemi.

Není však jasné, jak se k otázce postaví majitelé lesů. Někteří majitelé nejeví přílišnou ochotu lesy chránit – stejně jako většinový vlastník Lesy ČR a ministerstvo zemědělství. Lesy ČR drží přes polovinu tuzemských porostů. V posledních letech se na mnoha místech naopak kácí ve velkém. Při průjezdu Krušnými horami, kterým status chráněného území stále chybí, opakovaně míváme holiny, u kterých leží složené klády, na nichž lze napočítat na letokruzích i přes dvě stě let. Ústecký kraj s jejich majiteli po velkém tlaku veřejnosti a nevládních organizací uzavřel smlouvu, která od r. 2021 na deset let brání těžbě. Společnost Forestlaan dostává od státu kompenzace za

ušlý zisk z těžby. Ale v mnohý lokalitách se těží, např. v Mariánském údolí u Horního Jiřetína nebo v bukovém Ždánickém lese.

Na dotazy, co bude také s lesy v soukromém majetku, ministerstvo životního prostředí odpovídá, že momentální prioritou je pokusit se chránit nejprve lesy státní a u soukromých řešit kompenzace.

Na podkladech k těmto problémům pracuje vědecký tým, jehož součástí je i Vojtěch Čada. Detailní zmapování bude ale trvat tak 2 roky. Budou zkoumat nejen buky, ale i borovice nebo duby v různých částech země.

„Bude záležet, jestli se podaří opustit hluboce zakořeněný pohled, že máme chránit jen lesy, kde se nikdy nehospodařilo. Ty nám totiž k dosažení cílů ochrany biodiverzity a klimatu zdaleka stačit nebudou.“ Tolik na závěr citace Vojty Čady.

Krušnohorské bučiny jsou místem, kde by brzy měla vzniknout rezervace.

Litvínov a Horní Jiřetín navrhují zapsat krušnohorské bučiny na seznam UNESCO.

Dosud nezveřejněný seznam starých lesů, které na základě lesnických map vytvořil Vojtěch Čada a který nám ukazuje, že zbytky starých porostů jsou rozesety po celé zemi. Obsahuje Krušné hory, Křivoklátsko, Dymokursko, Šumavu, Voj. újezd Boletice, Jeseníky, Voj. újezd Březina, Beskydy, Chříby, Soutok.

Petr Horký, RESPEKT 14./4.2024
J. K.

Letokruhy stromů – okno do minulosti

V těch oblastech, kde dochází ke střídání ročních dob, vytvářejí stromy o svých životech skryté záznamy. Každé jaro a léto rostou kmeny jak do výšky, tak i do šířky a přidávají další dřevo k ostatním letokruhům. Když je pak strom poražen, tak tyto letokruhy prozradí, jak byl starý a o kolik vyrostl. Odborníci nazývaní dendrochronologové, kteří se zkoumáním letokruhů zabývají, je používají jako „průzor“ do klimatických podmínek zašlých věků. Velikost každoročního přírůstku totiž závisí na počasí a dalších faktorech, které růst stromů ovlivňují. V dobrých letech, kdy je v období růstu dostatek tepla i

vláhy, rostou stromy dobře a letokruhy jsou znatelně širší. Za časů horších jsou ale letokruhy obzvláště tenké a husté.

Studiem vzorů letokruhů u dlouhověkých stromů sestavili dendrochronologové záznamy dosahující až 7000 let nazpět. Díky tomu lze určit a poměrně přesně datovat například malou dobu ledovou. Musí se však srovnávat stromy rostoucí na poměrně malé oblasti.

Stromy obvykle v mládí rostou rychleji, proto jsou letokruhy blízko středu kmene nejširší.

Nejvzácnější a nejspíš již v přírodě ojedinělý je prý exemplář stromu *Dendroseris neriifolia*, který se nachází na vzdáleném ostrově Robinsona Crusoa v jižním Tichomoří. Zatím nebyl jinde na světě objeven. Má dlouhé svěšené listy a drobné žlutobílé kvítky tvarem připomínající kopretinu. Svou nenápadností tak asi proto nebyl zahrnut do sbírek či pěstován v parcích a botanických zahradách světa. Ale prokazatelně se na Zemi vyskytoval mnohem dříve než lidé, a proto ho máme povinnost chránit pro budoucnost. Co když u něho odborníci zjistí třeba nové chemické látky, které člověku pomohou od některých zhoubných chorob?

Reader's Digest – Výběr
J. K.

Invazní dřeviny – trnovník akát nejen v Podjíví

Akát je opadavý, v našich podmínkách spíše menší nebo středně velký strom vysoký obvykle 10–15 m. Ale na stanovištích s dostatkem vláhy vyrostе i do 30 m. Kmen má křivolaký, s hluboce brázditou borkou, průměru 20–30 cm, výjimečně i přes 80 cm. Typické je ostré větvení s tlakovými vidlicemi. I přes řadu užitečných vlastností je akát známý svou schopností agresivního šíření pomocí trnitých výmladků. Akátové houštiny mohou nejen znepříjemňovat užívání pozemků, ale také ohrožovat přírodní rozmanitost a vytlačovat naše domácí druhy.

Nejpozoruhodnější část akátu však zůstává skryta pod zemí. Jedná se o široce rozvětvený kořenový systém, kořeny jsou obvykle horizontální, rozprostřené do stran, někdy i křivě rostoucí do hloubky. Z kořenů vyrůstají četné kořenové výběžky, které rostou mělce pod povrchem a mohou být až 50 cm dlouhé. A těmi se právě akát snadno šíří a tvoří tak rozsáhlé polykormony téhož genetického původu.

Listy akátu jsou lichospeřené, tvořené 4–10 páry lístků. Na větvích semenáčků a mladých výhonech jsou při bázi listů trny. Hrozny akátových květů jsou bílé barvy a svou silnou vůní vábí množství hmyzu. Akáty kvetou v květnu a červnu asi 10–20 dní cca měsíc po vyrašení listů. Plodem jsou lusky obsahující až 16 ledvinovitých semen, které dozrávají na podzim a na rostlině zůstávají přes zimu. Při silném větru se rozlétávají do širokého okolí a každé 2–3 roky bývá jejich silná úroda. Skoro celý akát je silně jedovatý, nejvíce toxinů obsahuje mladá kůra a plody. Jedinou jedlou částí akátu jsou květy.

V Podyjí se např. již od konce 19. století vysazoval společně s borovicí černou i lesní na zanikajících obecních pastvinách a erozí postižených svazích. Využívalo se jeho odolnosti vůči suchu a rychlému růstu v podmínkách, kde jiné dřeviny nedokázaly přežít. Současně akát začali šířit včelaři jako medonosnou rostlinu v blízkosti obcí. V obcích se akát uplatnil jako oblíbená okrasná rostlina, která má v současné době mnoho kultivarů. Nejlépe prospívá na bohatých a živinami a vodou zásobených stanovištích, kde dosahuje maximálního vzrůstu a rovného kmene. Pokud je vtroušen mezi ostatními listnáči a tam tím pádem nejméně škodí, protože v zástínu ostatních stromů se tak nedokáže prosadit z hlediska šíření má největší význam vegetativní šíření v okolí desítek metrů od mateřských stromů pomocí výmladků, které se při pokácení stromu nebo jeho narušení vytvoří. Méně se šíří semeny, které mají omezenou klíčivost.

V přírodě národního parku Podyjí představuje akát riziko především společenstvu světlých lesů, stepních trávníků a skalnatých strání. Rozrůstající se akáty zadusí půdu schopností vázat vzdušný kyslík a postupně promění rostlinná společenstva. V blízkosti sídel může být akát obtížným plevelem, který znemožní využití pozemků. Kácení akátů je vlastně kontraproduktivní, neboť z každého pařezu se akáty znovu šíří akátovými výmladky. Jakmile majitel pozemků na hranici strom pokácí, aby třeba nepoškozoval plot, či pravidelné kácení akátů v blízkosti železnice, stromy se téměř nekontrolovatelně šíří dále i navzdory (anebo právě proto) vyřezávání. Nejúčinnější je vykopávání pařezů či jejich vybagrování. Ani kácení na vysoký pařez není účinné. Obvykle se odborníci na celém světě přiklání k likvidaci herbicidy. Po letech experimentů se všemi uvedenými metodami se současná praxe třeba v Podyjí ustálila na injektování akátu pomocí navrtávání. Herbicid se aplikuje do otvorů vyvrtaných rovnoměrně po obvodu akátového kmene. Vodivými svazky se herbicid dostane až do kořenů stromu, který poté zastaví růst a uschne. Tím odumře celý strom a lze ho v následujícím roce bez následků pokácet. Injektáž je odborná technika registrovaná výlučně k regulaci

invazních dřevin. Nelze ji tedy používat při odstraňování našich dřevin domácích. Pokud potřebujete odstranit akáty, pajasany či jiné invazní stromy, obraťte se na pracovníky Správy NP. U mladých stromků, kde nejde použít navrtávání, používáme nátěr herbicidu na částečně oloupaný kmínek akátu. Některé speciální přípravky umožňují i přímý nátěr na kůru mladých stromků. Poté se takto ošetřené stromky nechají několik týdnů bez zásahu k pozvolnému odumření. Kácení se zátěrem řezné plochy herbicidem je metoda fungující u většiny listnatých dřevin. U akátů, zejména vzrostlejších stromů, ale i po zátěru pařezů dochází ke zmlazení kořenovými výmladky. Ty je poté nutné likvidovat např. postřikem listové plochy.

Postřik listové plochy slouží jako záchranná brzda na místech, kde se vyskytují nejčastěji porosty jako následek neúspěšného kácení a vyřezávání. Při této situaci využíváme řídký roztok herbicidu aplikovaný jemným postřikem na listy mladých akátů nebo výmladkových houštin. Metoda je při správném provedení vysoce účinná. Ovšem pozor na okolní cennou flóru, kde je postřik velmi nebezpečný.

Ze všech mechanických způsobů likvidace náletů je nejúčinnější pravidelná pastva.

V Podyjí se osvědčily ovce a exmoorští koně.

Chemické metody:

Účinné zejména u mladších akátů, nutnost ošetření případných výmladků na list.

U mladých akátů nátěr herbicidu na kmínek.

Injektáž herbicidu – nejlépe oslovit odborníka.

Trnovník akát pochází ze Severní Ameriky.

Pajasan žláznatý pochází z východní Asie.

Dub červený je ze Severní Ameriky.

Javor jasnotový také ze Severní Ameriky.

*Převzato z letáčku vydaného Správou Národního parku Podyjí, 2023
autor textu: Robert Stejskal*

KLUBOVÝ ŽIVOT

Program přednášek kurzu Krásná zahrada

11. 1. 2025 9⁰⁰ hod. – Ing. Adam Baroš: Zahradnická tradice v Průhoních

12⁰⁰ hod. – Ing. Radmila Trnková: Japonsko

1. 2. 2025 9⁰⁰ hod. – RNDr. Pavel Sekerka: Korea – zahrady a příroda

12⁰⁰ hod. – Jiřina Pavková: Cesta do Santiaga de Compostello

1. 3. 2025 9⁰⁰ hod. – Stanislav Čepička a Hana Čejková: Nejen skalničky
Obrázky z Českého krasu, povodí Berounky aj.

Po skončení přednášky bude navazovat „Jarní setkání“ členů Hortiklubu.
Přednášky se konají již tradičně v Krajinově posluchárně PřF UK Praha 2, Benátská 2.

Nový cyklus přednášek Ing. Zdeňka Nováka v Zemědělském muzeu v Praze na Letné v termínech 7. 1.–11. 3. 2025 nazvaný

Nový pohled na dějiny zahradního umění.

Přednášky začínají od 17 hod. a cena za jednu přednášku je 50,- Kč.
Podrobnosti jsou na webových stránkách ZM Praha.

ZÁJEZDOVÁ SEKCE

Autobusový zájezd do jižních Čech 7. 6. 2025

Hortiklub pořádá v sobotu 7. 6. 2025 zájezd do jižních Čech

Program:

***Trvalkové zahradnictví Herba Grata s možností nákupu**

***Třeboň – Schwanzenberská hrobka nebo zámek Třeboň (dle vlastního výběru)**

***Rodinná zahrada u Chloubů – Borovany**

***Venkovská zahrada Višňová – Kolkovi**

Sraz: Metro C „Opatov“ před zastávkami autobusů směr Průhonice, Brno, v 7.00 hod.

Odjezd: v 7.10 hod (nad metrem) „Opatov“ směr Brno

Návrat: mezi 19 až 20 hod.

Svačiny s sebou, oběd není plánován!

Cena 480,- Kč, pro nečleny Hortiklubu 500,- Kč (cena nezahrnuje vstupné do hrobky nebo do zámku – pro seniory cca 120/160 Kč – bude upřesněno po novém roce)

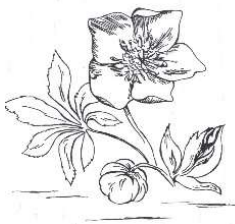
Přihlášky: Jarmila Melicharová tel: 606 929 818

e-mail: jara.melicharova@seznam.cz

JUBILEA

V první polovině roku 2025 se kulatých narozenin dočkají následující členky Hortiklubu:

Pečenková Františka	90 let
Knížková Jitka	80 let
Lejsková Jindra	60 let
Heřmánková Jiřina	90 let
Velebová Daniela	70 let

Vedení Hortiklubu všem nastávajícím jubilantkám přeje hodně zdraví a spokojenosti do dalších let.

* * * * *

Nedráždit a nekrmit

Nebojte se, neocitli jste se v zoologické zahradě, ale to co platí tam, mělo by se dodržovat i na našich skalkách. Pokud mohu soudit podle svých zkušeností, tak dost kytiček a dřevíček mi ze skalky odešlo právě v důsledku mé přehnané péče.

Mnozí z nás to s tím podstrojováním rostlinkám přehánějí. Chtějí jim dát to nejlepší a ony, potvory jedny, si toho moc neváží. Podle mého názoru je pro ně daleko důležitější výběr vhodného stanoviště (správné oslunění a vodní režim) než bádání například nad podílem humózní části pěstebního substrátu, dělání si vrásek se stopovými prvky, způsobu dodání potřebných živin, častým zaléváním či jinou alchymií. Pochopitelně, že *Lewisia tweedyi* či *Drosera intermedia* nemohou být zasazeny do pěnovce. Takový barbar snad nikdo z nás není. O to více se však snažme naše krásky pěstovat tak, jak je tomu v přírodě. Ony často úspěšně rostou na holé skále, v suti, v čistém rašeliníku či v jiném nehostinném prostředí a teprve tam získávají svoji neopakovatelnou krásu.

Věk jednoho z nejstarších žijících vyšších organismů na Zemi, *Pinus aristata* [poddruh](#) *longaeva*, se odhaduje na více než 5000 let a jak se tyto borovice dokáží dobře přizpůsobit neskutečně mizerným podmínkám lokality [White Mountains](#), kde rostou.

Nemusíme však chodit tak daleko. Mezi Domažlicemi a Klatovy se nachází přírodní rezervace Netřeb (Netřebské tisy). Na kamenitém, bezvodém srázu, u zříceniny hradu Netřeb, tu již mnoho set let roste okolo dvou set tisíc (*Taxus baccata*) a u některých exemplářů se jejich věk odhaduje skoro na tisíc let. Po kvalitním humusu ani památka, kraj jak vystřižený z povídek Jacka Londona o nehostinném severu, a jsem přesvědčen, že i tehdejší rytíři se zrovna nebudili starostmi ze sna kvůli tomu, zda tisy pod jejich hradem náhodou netrpí nedostatkem potřebných aniontů.

A stejné to je i na naší skalce. Ne že bychom o ní neměli pečovat, ale zároveň by to neměla být taková ta opičí láska. Ověřil jsem si to na dvou sazeničkách *Lewisia cotyledon*. Někdy počátkem osmdesátých let minulého století, snad z pouhé mladické nerozváženosti, jsem do pískovcového kamene o velikosti cca 40 × 30 × 25 cm vydlabal 2 otvory

Leden 2014

o objemu asi tak jaký obnáší kelímek od jogurtu a milé lewisky jsem do nich zasadil. Byly to poctivé rostliny, blízké přírodním endemitům, nikoli ty dnešní přešlechtěné holandské napudrované nádhery. Umístil jsem je do dešťového stínu na východní stranu ke vchodu do domu a tím na třicet let veškerá péče o ně skončila. Asi tak 2 až 3 roky mě úspěšně ignorovaly. Potom začalo pomalu přibývat lístků, pak jedna z nich rozkvetla jedním květem, druhá se další rok přidala a posléze mi na usmířenou ukázaly další růžice, a asi tak po deseti letech začaly intenzivně kvést. Dnes si již vzájemně rozumíme. Ony se předvádějí ve své nádheře a my je chodíme pravidelně obdivovat. Znovu podotýkám. Třicet let jsme se jich nijak pěstitelsky nevšímali. Od té doby až do dneška

Tak kvetly letos zjara

jsme na skalce měli několik desítek rostlin různých druhů lewisí a jejich průměrný věk je asi tak odhadem okolo deseti let, ale pouze tyto dvě jsou tak dlouho pořád ve výborné kondici (snad to těmito řádky nezakřiknu). Zjistil jsem, že pro lewisie je daleko nejdůležitějším faktorem výběr stanoviště a nikoli to, v čem rostou. Předně. Nejsou to, jak se mylně můžeme dočíst, rostliny pro slunečnou část naší skalky nebo prvoplánovitě pro spáry. Ve své domovině většinou rostou na pokraji lesů (*Lewisia tweedyi*), nebo jsou dokonce stínomilné

(*Lewisia longipetala*) a proto není zrovna nutné je mít ve skalce pečené, zvláště když máme skalku z tmavých kamenů, které se v létě dokáží ohřát na 70 i více stupňů Celsia. Dále je třeba je ochránit před deštěm (lepší je to po celý rok, ale přes zimu to je podmínka) a vytvořit jim nealkalické, alespoň chemicky neutrální prostředí. Potom již další péči nevyžadují a jsou schopny se na stanovišti dlouhodobě udržet a množit se i samovýsevem. Takže znovu opakuji nedráždit (nevšímat si jich, nekypřit kolem nich zbytečně půdu a stále nepřidávat kamínky povrchové drenáže) a nekrmit (žádné přilepšování pěšebního substrátu). Postupně tuto metodu vzájemného ignorování a tolerance přenáším i na jiné skalničky kterým se to očividně líbí a zjišťuji, že to tak oběma stranám vyhovuje. Prostě proč se zbytečně rýpat v něčem co funguje.

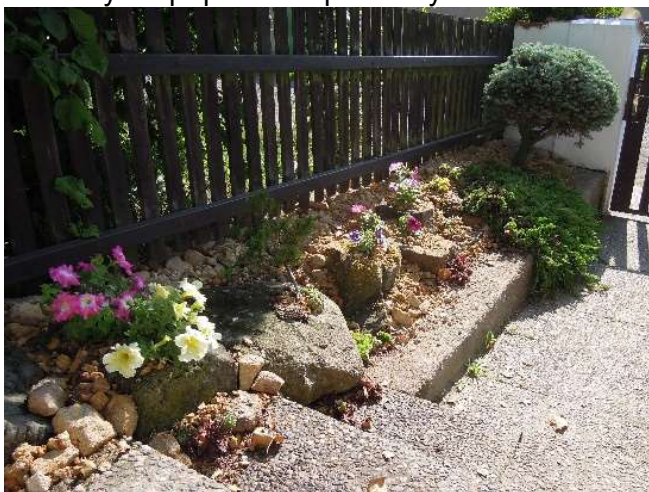
Nakonec chci upozornit na jeden přehlížený druh kamene. Pevný, ale zároveň poměrně měkký jemnozrnný pískovec, do kterého jsou lewisie zasaženy. Ale to snad bude zase na jiné samostatné vyprávění.

Miroslav Tatíček
foto: Jana Tatíčková

Jemnozrnný pískovec

V minulém povídání jsem vám představil naše **Lewisie cotyledon** jak rostou v pískovcovém kameni, takzvaném jemnozrnném pískovci. Pro pěstování skalniček používám jeho poněkud měkčí formu, se kterou se u nás můžeme setkat v mnoha lokalitách, převážně na sever od Labe. Vyskytuje se dokonce i přímo na území Prahy (např. Prosek, Petřiny ...). Zde je však součástí území se zvýšenou ochranou přírody, takže si ho musíme opatřit někde jinde. Nejbližze v okolí Prahy ho můžeme nalézt na Velvarsku a Kokořínsku. Ani tady ho ale nelze jen tak těžit ve volné přírodě. Na rozdíl od Prahy je ale v těchto místech celkem dost „bouraček“ a ruin, ze kterých si ho po dohodě s majitelem můžeme odvézt.

Jsem toho názoru, že jemnozrnný pískovec je na našich skalkách doposud dosti nedoceneným materiálem. Tak předně. Z hlediska alchymie pěstování skalniček je převážně neutrální povahy. Jeho pH se většinou pohybuje okolo hodnoty 7 a případná nepatrná kyselost či zásaditost, odvíjející se především

od chemického složení pojiva, nepředstavuje podle mých zkušeností pro pěstované rostlinky žádné nebezpečí. Naše lewisie by v pískovci jinak nemohly třicet let spokojeně přežívat.

Vstup do našeho domu
Pískovcové květníky s
letničkami stačí zalít asi
tak 1–2krát týdně

Dále je nasákavý a nasátou vodu v sobě dlouhodobě udrží. Té přebytečné se však umí rychle zbavit. Je pevný, nerozpadavý, a přitom lehce opracovatelný. Nepřipomíná vám to něco? Ano, pěnovec! Ale oproti němu má tu výhodu, že v něm lze pěstovat i acidofilní rostliny, což v pěnovci jaksí nejde s úspěchem provozovat.

Jak jsem již řekl. Je měkký a zároveň se samovolně nerozpadá. Proto se dá dobře opracovávat i méně šikovnými jedinci za pomoci toho nezákladnějšího ručního nářadí. My jsme jeho uvedené vlastnost kdysi využili při pěstování bonsajů. Jak známo, největší nebezpečí pro bonsaje představuje i krátkodobé proschnutí pěstebního substrátu. Pro pěstitele bonsajů je například velký problém odjet v létě od svých miláčků na dovolenou, pokud jim po dobu své nepřítomnosti nezajistí pravidelnou závlahu. Problém se nám celkem elegantně podařilo vyřešit tak, že jsem z pískovcových valounků o původní hmotnosti přibližně 8–15 kilogramů vydlabal misky o tloušťce stěny 2–3 cm a nevyvrtával jsem ve dnu žádný odtokový otvor. To je důležité. Je totiž třeba, aby voda po zalití z nádoby hned neodtekla a kámen se mohl dostatečně nasáknout. Na druhou stranu v případě většího zamokření, při lijáku, se jedná o tak propustný materiál, že přebytečná voda z něj zmizí mnohem dříve než například z jílovité zeminy. V takovýchto miskách jsme pak dřevíčka poměrně s úspěchem pěstovali. Když jsme potřebovali někam odjet, zapustil jsem misky i s dřevíčky ve stínu zahrady asi ze dvou třetin do půdy,

Detail provedení misek

prolil jsem vše včetně okolí vodou a mohli jsme na pár dnů dát zahradě vale. Navíc je miska vyrobená z přírodního materiálu a má přirozený vzhled. Časem všemu dají punc stáří lišejníky, kterým se na povrchu pískovce docela daří. Lišejníky nepředstavují pro pěstitele žádné nebezpečí jako třeba agresivní mechy a játrovky, které na

něm nerostou, což se o pěnovci zrovna říci nedá. Jelikož nás ale pěstování bonsaí neoslovilo, tak jsme dřevíčka rozdali a ve zbylých kamenech dnes moje paní pěstuje petúnie, verbeny a jiné kedlubny.

Na Mělnicku jsem byl očitým svědkem toho, jak v pěkně tvarovaných pískovcových kamenech jeden náš kolega úspěšně pěstuje choulostivé lomikámeny ze sekce Porphyron. Snad dodatečně seženu nějaké fotky a představím vám je. Jediné, co se nám u pískovcových nádob neosvědčilo, bylo pěstování kaktusů. Udrží se v něm i v nejparnějším létě trvale přece jen nějaká ta voda a choulostivé kořínky kaktusů tak napadaly plísně a hniloba. U jiných rostlin, včetně vyložených suchomilek, jsme však tento problém nezaznamenali.

Pokud máte někdo s tímto druhem kamene nějaké zkušenosti ze své skalky, myslím, že by na dané téma mohla vzniknout docela zajímavá diskuse.

Příště zase něco málo poznámek o způsobu opracovávání kamene. Jen chci věřit, že příslušníci cechu kameníků na mne potom nepodají hromadnou žalobu za prznění jejich řemesla.

Miroslav Tatíček
foto: Jana Tatíčková

Komunikační sítě fungují i mezi rostlinami

Rostliny rajčat používají ke komunikaci mezi sebou vlákna hub, která v zemi propojují jejich kořenové systémy a slouží k přenosu různých signálů. Na jedno vlákno přitom může být napojeno i několik sazenic najednou. Čínští vědci prokázali, že takto mezi sebou propojené rostliny předávají zejména výstražné signály varující před nebezpečnou chorobou. Jakmile nakazili první rajče v řadě, reagovalo na onemocnění hned každé další a s předstihem mobilizovalo stejné obranné geny jako napadený sousední exemplář.

Projekt je realizován s finanční podporou MZE ČR.

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvků krátit, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuálně i doplnit.

Uzávěrka Zpravodaje č. 161 je 25. 2. 2025.